



## DELIMITAREA CONTRACTULUI DE SERVICII TURISTICE DE ALTE CONTRACTE

Natalia CHIBAC,  
master în drept, lector universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova

### SUMMARY

Contract travel is one complex character and has some elements that are similar to other civil contracts: for sale, rent, transportation, contracting, employment contract.

The most important fact delimiting contract travel services and other civil contracts is the purpose of this contract to serve domestic and foreign individuals of different ages during the holidays, leave, general treatment, leisure with a range of services very numerous and different, which are provided to ensure the rest, treatment and others at the highest level.

**Keywords:** contract, delimitation, tourist services, object, time, cost, civil contracts.

### REZUMAT

Contractul de servicii turistice este unul cu caracter complex și are unele elemente care se aseamănă cu alte contracte civile: de vânzare – cumpărare, locațiune, transport, antrepriză, contractul de muncă.

Elementele cele mai importante care delimitează contractul de servicii turistice de alte contracte civile sînt destinația și scopul acestui contract de a deservi persoanele fizice autohtone și străine, de diferite vârste, pe parcursul vacanței, concediului, tratamentului sau, în general, al timpului lor liber, cu un spectru de servicii foarte numeros și diversificat, care sînt prestate pentru asigurarea odihnei, tratamentului etc. la cel mai înalt nivel.

**Cuvinte-cheie:** contract, delimitare, servicii turistice, obiect, timp, preț, contracte civile.

**Introducere.** Apariția și în-trebuințarea, din cele mai străvechi timpuri, a diferitelor categorii de contracte au fost în permanentă succedate de dezvoltarea acestora în funcție de conjunctura social-politică și situația economică a societății. Aceste tipuri de contracte au fost conformate și aplicate după necesitate, în funcție de cerințele sociale ale fiecărei perioade istorice și de fiecare societate în parte [4, p. 46].

Încă de la bun început, contractele civile se deosebeau între ele, fiecare avînd ceva specific, individual, caracteristic doar lui, fapt care îl delimita de celelalte.

*Contractul de servicii turistice* este un contract civil separat, recunoscut atît de legislator, cît și de doctrina din Republica Moldova și din alte țări. Contractul respectiv este unul cu caracter complex și are unele elemente care îl aseamănă cu alte contracte civile, bunăoară, de vânzare – cumpărare, locațiune, transport, antrepriza, contractul de muncă.

Elementele cele mai importante care delimitează contractul de servicii turistice de alte contracte civile sînt destinația și scopul acestor

tui contract de a deservi persoanele fizice autohtone și străine, de diferite vârste, pe parcursul vacanței, concediului, tratamentului sau, în general, al timpului lor liber, cu un spectru de servicii foarte numeros și diferențiat, care sînt prestate pentru asigurarea odihnei, tratamentului etc. la cel mai înalt nivel.

Scopul principal al studiului este analiza teoretică și practică a contractului de servicii turistice sub aspectul reglementării naționale, în comparație cu legislația țărilor vecine, în primul rînd a României, Federației Ruse și Ucrainei. Studiul este direcționat spre evidențierea și delimitarea contractului de servicii turistice de alte contracte civile.

#### **Metode și materiale aplicate.**

Baza metodologică a cercetărilor este constituită dintr-o totalitate de metode, procedee teoretice și practice strict determinate de cunoaștere a domeniului cercetat, a relațiilor juridice. Potrivit obiectivelor propuse, cercetarea se axează pe metodele științifice generale: istorică, logică, de analiză sistematică și structurală a fenomenelor, generalizarea, analogia și altele. De asemenea, a fost

utilizată și metoda comparativă, care reprezintă pentru cercetarea în cauză un element esențial, deoarece prin intermediul acesteia se pune în evidență caracterul novator și original al subiectului supus cercetării.

#### **Rezultate obținute și discuții.**

În opinia noastră, cele mai importante criterii de delimitare a contractului de servicii turistice de alte contracte civile sînt prin natura, componența participanților, obiectul, prețul, conținutul, forma, modul de executare, durata raporturilor și structura raporturilor contractuale [4, p. 46-52; 5, p. 15-19].

Înainte de a determina care sînt asemănările și deosebirile, criteriile de delimitare a contractului de servicii turistice față de alte contracte civile, este important a verifica din ce grupă de contracte civile face parte și care sînt caracteristicile acestui contract.

Din toate contractele civile, contractul de servicii turistice se aseamănă cel mai mult cu contractul de prestări servicii, făcînd parte din aceeași grupă de contracte civile, altfel spus este o varietate a contractului de prestări servicii.



Ce factori comuni au contractul de servicii turistice și contractul de prestări servicii? Punctul de pornire este însăși definiția legală a acestui contract, stipulată în art. 1131 alin. (1) CC RM, din care rezultă că *o parte (organizatorul călătoriei, agentul turistic) se obligă să acorde celeilalte părți (turist) serviciile stipulate.*

Dacă contrapunem această teză cu noțiunea contractului de prestări servicii, în genere, stipulată în art. 870 alin. (1) CC RM, unde este stabilit că *o parte (prestator) se obligă să presteze celeilalte părți (beneficiar) anumite servicii*, apoi concluzia este foarte simplă, și anume: contractul de servicii turistice face parte din grupa contractelor de prestări servicii. Putem argumenta acest postulat și prin obiectul contactului de servicii turistice, care, potrivit art. 970 alin. (2) CC RM, poate fi de orice natură. Prin urmare, spectrul de servicii prestate în genere este foarte larg, nedeterminat, nelimitat și poate include orice servicii care sînt solicitate de persoanele fizice sau juridice. În situații reale, beneficiarului i se acordă nu un oarecare, ci un anumit serviciu de care acesta are nevoie. Bunăoară, serviciile de deservire curentă a cetățenilor, care includ o gamă foarte bogată. În toate cazurile, însă, persistă un element obligatoriu – prestarea serviciilor este un rezultat al acțiunilor, al activității prestatorului [2, p. 563].

Mai mult decît atît, spre deosebire de legislația României și Federației Ruse, la noi contractul de servicii turistice a devenit un contract numit odată cu adoptarea noului Cod civil al Republicii Moldova. Fiind unul din contractele ce mediază prestările de servicii în sfera turismului, datorită complexității raporturilor reglementate, importanței lui și necesității protejării cît mai ample a drepturilor turistului, el a fost scos de sub incidența normelor cu privire la contractul de

prestări servicii, găsindu-și o reglementare proprie în capitolul XIX, titlul III al cărții a III-a Cod civil [1, p. 296; 2, p. 699].

Însă, cu părere de rău, în capitolul Codului civil dedicat contractului de servicii turistice lipsește o normă specială, în care s-ar stipula că, în cazul în care nu va exista o normă specială pentru contractul analizat, se vor aplica normele contractului de prestări servicii. Prin urmare, aplicarea normelor ce reglementează alte contracte civile, inclusiv contractul de prestări servicii, poate avea loc doar în baza analogiei dreptului, fapt care, după părerea noastră, nu este cel mai reușit.

Făcînd o paralelă comparativă, putem menționa că în unele contracte civile, bunăoară față de contractul de arendă, se aplică în mod corespunzător dispozițiile cu privire la locațiune, în măsura în care normele ce reglementează contractul de arendă nu prevăd altfel (alin. (3) art. 911 CC RM).

Noi considerăm că, în pofida absenței unei stipulări speciale în contractul de servicii turistice, față de acest contract pot fi aplicate fără probleme normele generale ce reglementează contractul de prestări servicii.

Pentru comparație, vom menționa că în art. 779 alin. (2) CC al Federației Ruse este direct stipulat că regulile capitolului 39, destinat contactelor de prestare a serviciilor cu titlul oneros, se aplică față de contractele de prestare a serviciilor, de comunicații, medicale, veterinare, de audit, de prestare a serviciilor turistice etc., cu careva excepții. Și în doctrina rusă se menționează că din contractele de prestare a serviciilor cu titlu oneros face parte și contractul de servicii turistice, care este numit uneori *contract de prestare a serviciilor turistico-excursioniste* [6, p. 648, 663-667].

**a) Delimitarea de contractul de vânzare – cumpărare**

La momentul actual, atît vânzarea – cumpărarea, cît și prestarea serviciilor turistice au loc în cadrul a două contracte civile distincte, care sînt utilizate pe larg atît pe plan intern, cît și pe plan internațional de către un număr foarte larg de participanți de diferite vârste.

Contractele de servicii turistice și cele de vânzare – cumpărare acumulează un șir de asemănări și deosebiri. Din prima categorie comună face parte caracterul bilateral al acestor contracte, posibilitatea de participare a mai multor persoane din partea atît a cumpărătorului, cît și a turistului, sau încheierea unui contract în folosul unui terț. Este posibilă varianta încheierii, de asemenea, a ambelor contracte în favoarea unui grup de persoane fizice (angajații unei întreprinderi sau minori, pensionari în calitate de turiști) sau procurarea unei clădiri care să fie amenajată cu destinație de grădiniță de copii, sală de sport, bibliotecă și la care să aibă acces copiii din familiile social vulnerabile dintr-o localitate, sau fără această clauză specială.

O asemănare între contractul de servicii turistice și unele varietăți ale contractului de vânzare – cumpărare este faptul că ambele, în afară de normele generale stipulate în Codul civil, sînt reglementate de unele acte normative speciale, aprobate de guvern, ministere și departamente.

Ambele contracte sînt cu titlu oneros, cu deosebirea că achitarea bunului procurat are loc imediat după încheierea contractului și transmiterea bunului, pe cînd în contractul de servicii turistice achitarea are loc în avans, înainte de prestarea serviciilor, cu excepția achitării ulterioare a unor servicii prestate suplimentar față de cele prevăzute în contract, la solicitarea turiștilor. Și în contractul de vânzare-cumpărare poate avea loc, în unele cazuri, achitarea prețului în avans sau în rate.



Executarea contractului de vânzare – cumpărare este, de regulă, de o singură dată, adică executare imediată, pe când în contractul de servicii turistice executarea are loc pe o durată de timp stipulată în contract, dar care nu poate fi mai mică de 24 de ore și nu poate depăși un an.

O altă deosebire a contractului de servicii turistice de contractul de vânzare – cumpărare este componența participanților, bunăoară, când în grupul turistic sînt incluși doar minori, pensionari sau alte persoane cu interese comune de ordin cultural, de tratament și altele. Un asemenea element nu este caracteristic pentru contractul de vânzare – cumpărare, dar poate avea loc, ca excepție, bunăoară, la procurarea unei clădiri cu destinație de creșă.

Un aspect de delimitare a acestor contracte se referă la componența specifică care execută contractul de servicii turistice și care, condițional, poate fi separată în două grupe: înșiși subiecții contractului (organizatorul călătoriei sau agentul turistic) și alți participanți care prestează serviciile turistice.

Forma contractului de servicii turistice în toate cazurile trebuie să fie scrisă, prin întocmirea unui formular special, conținutul căruia este prevăzut de normele de drept, pe când contractul de vânzare – cumpărare poate fi formulat verbal.

De asemenea, în contractul de servicii turistice legiuitorul stipulează un șir de obligații precontractuale, care sînt de o natură foarte specifică, dar nu numai cu scopul de reclamă, fapt care nu are loc, de regulă, în contractul de vânzare-cumpărare.

Și structura raporturilor contractuale în contractul de servicii turistice este una complicată, cu participarea la executarea acestui contract a mai multor persoane fizice și juridice (ghizi, excursioniști, hoteluri, restaurante, între-

prinderi de transport), fapt care nu este caracteristic pentru contractul de vânzare – cumpărare.

Contractul de servicii turistice poate fi delimitat de contractul de vânzare – cumpărare și prin obiectul contractului, care are un caracter complex și care include o totalitate de servicii prestate pe tot parcursul executării contractului. Prin acest element el se deosebește de obiectul contractului de vânzare – cumpărare, care există în realitate în momentul încheierii contractului și se transmite în proprietatea cumpărătorului imediat după încheierea contractului, cu careva excepții (bunăoară, când bunul vîndut este transmis într-un loc sau într-un moment expres stipulate în contract).

O asemănare dintre aceste contracte se referă la faptul că față de ambele se aplică normele cu privire la consumator.

#### **b) Delimitarea de contractul de locațiune**

Contractul de servicii turistice are ceva comun cu locațiunea în ceea ce privește folosirea temporară a unui bun care aparține cu titlu de proprietate unei alte persoane; bunăoară, folosirea spațiului locativ și a altor obiecte din hoteluri, case de odihnă, sanatorii.

Asemănarea acestor contracte se manifestă și prin modul de executare a obligațiilor de către o parte contractuală, care are loc pe toată durata contractuală.

Deosebirea față de locațiune se manifestă prin faptul că termenele locațiunii sînt mult mai mari, maximal pînă la 99 de ani. Mai mult decît atît, contractul de locațiune poate fi încheiat și pe un termen nedeterminat, fapt care nu este caracteristic pentru raporturile turistice.

Delimitarea contractului de servicii turistice de locațiune poate avea loc și după alte criterii, bunăoară, după obiect. În locațiune obiectul contractului este un bun determinat individual, pe când în raporturile turistice poate fi indi-

vidualizat doar o parte a obiectului contractului, bunăoară, casa de odihnă, hotelul, stația balneară, sanatoriul, în rest obiectul reprezintă o gamă largă de servicii de altă natură.

După cum s-a menționat mai sus, forma contractului de servicii turistice în toate cazurile este scrisă, cu un conținut determinat de normele de drept. Pe când forma contractului de locațiune, după cum rezultă din art. 876 CC RM, poate fi și verbală. Referitor la delimitarea acestor contracte în ce privește forma, este necesar de menționat faptul că în locațiune legea cere forma scrisă doar pentru bunuri imobile și cu înregistrarea în registrul respectiv, dacă termenul contractului depășește 3 ani. Asemenea cerințe nu le întîlnim în contractul de servicii turistice, însă în acel contract, ca parte componentă la forma specială a contractului, se află un document special – voucherul.

#### **c) Delimitarea de contractul de transport**

O asemănare dintre aceste două contracte constituie faptul prestării serviciilor, însă în această teză se conține și o deosebire esențială. În contractul de transport, prestația este de ordin singular – de a deplasa în spațiu pasagerii sau mărfurile, pe când în contractul de servicii turistice se prestează un spectru foarte larg de servicii, printre care doar unul este legat de transportarea pasagerilor și bagajelor.

Asemănarea dintre aceste contracte constă și în achitarea în avans a prețului contractului. Cărașul, de obicei, aplică această regulă ca una firească, deși prevederile legale din art. 985 alin. (2) CC RM stipulează în acest sens o normă dispozitivă. O altă prevedere legală în favoarea cărașului este stipulată în alin. (3) al aceleiași norme, prin care cărașul are dreptul de retenție asupra bagajului și încărcăturii pînă la achitarea taxei de transport.



Delimitarea dintre aceste contracte se manifestă prin faptul că în contractul de transport de mărfuri participă două persoane juridice, pe când în contractul de servicii turistice întreprinderile, în calitate de client, pot activa în interesul propriilor angajați doar rareori, când încheie un asemenea contract.

Deosebirea se manifestă și prin structura legăturilor contractuale. Dacă în contractul de servicii turistice organizatorul călătoriei sau agentul turistic încheie cu partenerii săi un lanț întreg de contracte civile pentru executarea pe parcurs a contractului, apoi în contractul de transport are loc substituirea transportului, deoarece, potrivit art. 983 alin. (1) CC RM, în cazul în care transportatorul transmite, total sau parțial, executarea obligațiilor sale, persoana care îl substituie este considerată parte a contractului de transport.

Delimitarea dintre aceste contracte are loc și prin obligațiile precontractuale ale organizatorului călătoriei sau agentului turistic, obligații care nu sînt caracteristice pentru contractul de transport, cu careva excepții în ce privește reclama regulilor de transport, a bagajelor și bunurilor.

#### **d) Delimitarea de contractul de antrepriză**

Asemănarea dintre aceste contracte se manifestă prin natura juridică și reglementarea acestor contracte, care fac parte din grupa comună de contracte civile – antrepriză și prestări de servicii (cartea a treia, titlul III, capitolul XI CC RM).

Un moment comun pentru aceste două contracte sînt obligațiile precontractuale ale antreprenorului, stabilite în art. 937 CC RM, și ale organizatorului călătoriei sau agentului turistic, stipulate în art. 1132 CC RM.

Un aspect asemănător ale acestor contracte este modul de executare a obligațiilor contrac-

tuale. Astfel, în ambele contracte executarea are loc pe o durată de timp stabilită de părți, iar însăși executarea nu numai că trebuie să fie de ordin personal, cu careva excepții stabilite în antrepriză, bunăoară, în art. 936 CC RM.

Deosebirea dintre aceste contracte se manifestă, în primul rînd, prin obiectul contractelor. Pornind de la semantica termenului *serviciu*, precizăm că acesta reprezintă o faptă, o acțiune care servește, avantajează pe cineva [3, p. 857].

Spre deosebire de contractul de antrepriză, care are drept obiect rezultatul material al activității antreprenorului (producerea unui bun, prelucrarea lui), în cadrul prestărilor de servicii „se vinde” activitatea prestatorului, adică acțiunile acestuia îndreptate spre satisfacerea doleanțelor clientului, indiferent de atingere de către acesta a scopului urmărit. Efectul benefic al serviciilor se manifestă prin acțiunile întreprinse de prestator și pot fi percepute de beneficiar atît în procesul de oferire a serviciului, cît și ulterior [1, p. 189].

În comparație cu obiectul altor contracte civile, serviciile nu au o existență independentă (ca și lucrurile), nu pot fi percepute de persoana care le prestează și se consumă practic concomitent în procesul de oferire a lor [7, p. 11-12].

Deosebirea dintre aceste două contracte se manifestă și prin așa elemente contractuale cum ar fi termenul, prețul și forma. Astfel, în contractul de antrepriză termenul depinde de complexitatea și volumul lucrărilor. Potrivit art. 954 alin. (1) CC RM, părțile contractante pot conveni asupra unui termen general de executare, iar în caz de necesitate, și asupra termenului de demarare a lucrărilor, asupra termenului de executare a unor părți din lucrare și asupra termenului de finisare a lucrării. După cum s-a menționat mai sus, la stabilirea termenului de presta-

ție a serviciilor turistice se iau în considerație durata concediului, vacanței, tratării medicale.

Spre deosebire de contractul de servicii turistice, în raporturile de antrepriză prețul lucrării convenit de părți este achitat, de regulă, după executarea lucrării, iar în unele cazuri – în baza unui document special: devizul estimativ (art. 933 CC RM) sau, în alte cazuri, a unui preț forfetar (art. 935 CC RM), pe când în contractul de servicii turistice se achită în avans, pînă la prestarea serviciilor convenite.

Referitor la forma contractelor respective, normele contractului de antrepriză nu stabilesc careva cerințe categorice referitor la forma și conținutul contractului, fapt care are loc în mod obligatoriu în contractul de servicii turistice.

Legătura raporturilor contractuale în antrepriză, de asemenea, diferă de cele de servicii turistice. Comun poate fi doar un moment – antreprenorul este în drept să efectueze unele părți ale lucrării prin intermediul subantreprenorilor.

#### **e) Delimitarea de contractul de muncă**

Asemănarea dintre aceste contracte se manifestă prin faptul că ambele contracte reglementează procesul de muncă, dar din aceste aspecte există deosebiri esențiale. Astfel, obiectul contractului de muncă este activitatea angajatului în profesia, specialitatea respectivă. Salariul în contractul de muncă se plătește după cantitatea și calitatea muncii depuse [1, p. 199]. Obiectul contractului de servicii turistice este un complex de servicii care se prestează pe parcursul călătoriei, odihnei, tratamentului.

În contractul de muncă există raporturi de subordonare între patron și angajat (aspect direct stipulat în art. 931 CC RM), fapt care nu este caracteristic pentru contractul de servicii turistice. Patronul este obligat să organizeze și să dirijeze procesul de muncă, să





asigure securitatea muncii. Angajatul, la rîndul său, este obligat să respecte regulamentele de ordine interioară, programul de lucru și altele. Organizatorul călătoriei sau agentul turistic, însă, fiind absolut independent și autonom față de turist, în absența raporturilor de subordonare, personal organizează procesul de călătorie, odihnă, tratament.

În contractul de muncă, angajatul nu poate apela la alte persoane pentru efectuarea unei lucrări sau servicii, potrivit profesiei sale, care, conform contractului de muncă, sînt impuse angajatului. În contractul de servicii turistice, organizatorul călătoriei sau agentul turistic sînt liberi de a-și alege partenerii care vor oferi serviciile respective.

Deosebire dintre aceste contracte poate fi și durata raporturilor contractuale. Dacă termenul contractului de servicii turistice este în parametri de cel puțin 24 de ore și maximum un an, apoi contractul de muncă poate fi încheiat pe un termen determinat sau fără această condiție, dar, de regulă, raporturile de muncă au un caracter de lungă durată.

Stabilirea și legalizarea raporturilor de muncă se deosebesc de modul și forma încheierii contractului de servicii turistice. Astfel, raporturile de muncă iau naștere în baza unei cereri depuse de angajat, cu anexarea, în caz de necesitate, a documentelor care atestă profesia, calificarea angajatului, întocmirea ordinului de angajare și a carnetului de muncă la începutul activității de muncă sau efectuarea înscrierilor respective de angajare în acest document, dacă acesta a fost prezentat de angajat. Aceste formalități nu sînt caracteristice pentru contractul de servicii turistice, care se încheie în formă scrisă, cu respectarea unor prevederi legale menționate mai sus.

Prețul, de asemenea, este un temei de delimitare a acestor con-

tracte. În contractul de muncă, remunerația are loc în baza profesiei, calificării, vechimii în muncă, clasificării tarifare și altor criterii, elemente care nu se aplică în contractul de servicii turistice.

**Concluzii.** Normele ce reglementează contractul de servicii turistice au la temelie lor, în principiu, normele generale ale contractului de prestări servicii. Însă, cu părere de rău, în capitolul Codului civil dedicat contractului de servicii turistice lipsește o normă specială, în care s-ar stipula direct că, în cazul în care nu va exista o normă specială pentru contractul analizat, se vor aplica normele contractului de prestări servicii. Prin urmare, aplicarea normelor ce reglementează alte contracte civile, inclusiv contractul de prestări servicii, poate avea loc doar în baza analogiei dreptului, fapt care, după părerea noastră, nu este cel mai reușit.

Pentru comparație, putem menționa că în unele contracte civile, bunăoară, față de contractul de arendă, se aplică în mod corespunzător dispozițiile cu privire la locațiune, în măsura în care normele ce reglementează contractul de arendă nu prevăd altfel (alin. 3, art. 911 CC RM).

Noi considerăm că, în pofida absenței unei stipulații speciale în contractul de servicii turistice, față de acest contract pot fi aplicate normele generale ce reglementează contractul de prestări servicii.

### Referințe bibliografice

1. Chibac Gheorghe, Băieți Aurel, Rotari Alexandru, Efrim Oleg. *Drept civil. Contracte speciale*. Ediția II, Chișinău: Cartier Juridic, 2005.
2. Chibac Gheorghe. *Prestări servicii*, Cartea a III-a, Titlul III, art. 930-1104. În: *Comentariul Codului civil al Republicii Moldova*, vol. II, ediția a II-a. Chișinău: Editura ARC, 2006.

3. *Dicționar enciclopedic*. Chișinău: Cartier, 2002.

4. Guigov Alexandru. *Evoluția și delimitarea contractului de locațiune față de contractul de vânzare – cumpărare și de alte contracte civile*. În: *Revista Națională de Drept*, 2012, nr. 12.

5. Mihalachi Iurie. *Delimitarea contractului de expediție de alte contracte juridico-civile*. În: *Revista Națională de Drept*, 2012, nr. 1.

6. *Российское Гражданское право: Учебник в 2 т., т. II. Обязательственное право*. Отв. ред. Е. А. Суханов. Москва: Статут, 2010.

7. Степанов Д. *Обязательство по оказанию услуг и его объект*. В: *Хозяйство и право*, 2004, приложение к № 5.